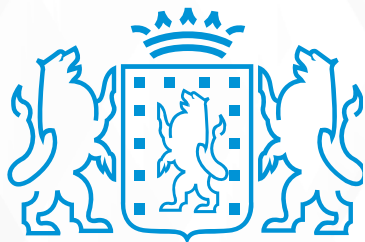


BURGERSCHAP SAMEN VERDER



Meedoen, meedenken, meeleven.



**Harderwijk zijn wij samen:
Evaluatie en vooruitblik
Burgerschap 2022 - 2026**



*meedoen, meedenken,
meeleven*

*het zijn geen
woorden van ach ja,
zomaar, om het even*

*het zijn
woorden vanuit
jouw en mijn bestaan*

om met het hart

vooruitstrevend...

...daarmee door te gaan

Marijn Brandsen

Inhoud

1. Voorwoord	4
2. Inleiding	4
2.1 Wat is burgerschap in de gemeente Harderwijk?	4
2.2 Burgerschap is niet nieuw	5
2.3 Bedoeling van dit document	6
3. Evaluatie	6
3.1 Activiteiten 2018 tot en met 2021	6
3.2 Analyse	11
3.3.1 Verbinding maken	11
3.3.2. Ruimte geven	12
3.3 Versterken van andere bewegingen en terreinen	12
4. Vooruitblik: programma Burgerschap 2022-2026	13
4.1 Manieren van het programma Burgerschap	14
4.2 Wat gaan we hiervoor doen in 2022?	15
5. Monitoring en evaluatie	15
6. Financiën	16
7. Weblinks	17



1. Voorwoord

De gemeente Harderwijk wil een plek zijn waar we als inwoners met elkaar meedoen, meedenken en meeleven. Dit zijn dan ook de sleutelwoorden waar het programma Burgerschap zich op richt. In de afgelopen periode heb ik gezien dat dit op allerlei plekken in de gemeente gebeurt. Dit zie ik in de gesprekken met bewoners en bij de grote en kleine initiatieven en evenementen. Ook tijdens deze coronaperiode waren er veel inwoners, stichtingen, verenigingen en ondernemers die hun verantwoordelijk namen en er samen het beste van maakten.

Sinds 2010 is burgerschap een onderdeel van de Strategische Raadsagenda. In de afronding van de raadsperiode 2018 - 2022 is het daarom goed om terug te kijken op de activiteiten en ontwikkelingen die plaatsvonden binnen het programma Burgerschap. In dit document leest u de verhalen

van Daan, kinderburgemeester, van Yordi, sociaal makelaar of van Esther, betrokken bij de Harderwijkse Uitdaging.

Met terugkijken komt ook vooruit kijken. Met dit document nodig ik u uit om verder na te denken over hoe we nog meer samen Harderwijk kunnen zijn. U met uw burens of met een Harderwijkse organisatie. Ik nodig u uit om de ambtelijke organisatie van de gemeente te betrekken bij wat u nodig hebt. Samen zorgen we ervoor dat Harderwijk en Hierden een fijne plek zijn om in te wonen en leven. Zo gaan we samen verder.



Harm-Jan van Schaik
Burgemeester Harderwijk

2. Inleiding

2.1 Wat is burgerschap in de gemeente Harderwijk?

Burgerschap is de wijze waarop inwoners deel hebben en deelnemen aan de samenleving en zo die samenleving helpen vorm te geven. Dit kan zich vervolgens uiten op kleine schaal, zoals het snoeien van de heg van je buurvrouw tot initiatieven om mensen te inspireren of concrete hulpvragen van mensen of organisaties te beantwoorden. Burgerschap is iets waar alle inwoners van Harderwijk en Hierden mee te maken hebben. Het programma Burgerschap is gericht op het faciliteren van het onderling gesprek tussen inwoners en waar nodig een steuntje in de rug geven. Onderlinge gesprekken kunnen inwoners vervolgens weer inspireren om zich in te zetten voor de stad. Op deze manier geven inwoners samen vorm aan Harderwijk en Hierden.



In onderstaande tabel kunt u lezen dat in 2010 er al een eerste definitie over burgerschap werd vastgesteld en in 2013 werd hier door een startnotitie verder invulling aan gegeven. In 2014 verscheen vervolgens een visie onder de titel Harderwijk zijn wij samen: Visie op burgerschap als uitgangspunt voor maatschappelijke sturing en fysieke inrichting. Inmiddels

zijn er onder de noemer Harderwijk zijn wij samen meerdere terreinen samengebracht, denk aan vrijwilligerswerk en mantelzorg. In de Overbruggingsnotitie Harderwijk zijn wij samen 2021 t/m 2023 Op volle kracht (2021) is er ook aandacht voor eenzaamheid.

Als apart programma versterkt burgerschap deze terreinen. Dit komt omdat het aan de 'voorkant van de voorkant' zit. Hiermee bedoelen we dat door verbinding te brengen en ruimte te geven aan initiatieven van inwoners er probleemsituaties voorkomen worden en dat er oplossingen uit de samenleving zelf komen en niet vanuit de gemeente. In het programma Burgerschap worden inwoners geïnspireerd en aangejaagd om zelf initiatief te nemen. Indien nodig worden initiatiefnemers aan elkaar verbonden. Hiernaast is het universele karakter van burgerschap ook belangrijk: iedereen kan zich aangesproken voelen, iedereen kan meedoen, meedenken en meeleven. Burgerschap is dus voor en van iedereen.



Jaar	Titel van het document	Wat is de relatie met burgerschap?
2010	Strategische Raadsagenda 2010-2014	Definitie vastgesteld: Beseffen dat de stad – wijk – buurt – straat, de school van de kinderen, de speeltuin om de hoek, het plein en het sportveld ook van de inwoners is – en daarnaar handelen.”
2013	Startnotitie Burgerschap als uitgangspunt voor maatschappelijke sturing en fysieke inrichting	4 uitgangspunten om hiermee aan de slag te gaan: 1. Van burgerparticipatie naar overheidsparticipatie 2. Burgerschapsstijlen 3. De doe-democratie 4. Loslaten in vertrouwen.
2014	Harderwijk zijn wij samen - Visie op burgerschap	Vernieuwde invulling: Burgerschap is de samenleving en de gemeente die samen een actieve, leefbare en betrokken stad en dorp maken. Elkaars rechten en plichten respecteren en zich verantwoordelijk voelen voor zichzelf en elkaar. Harderwijkers en Hierdenaren zijn loyaal en solidair met elkaar in sociale verbanden die zij zelf kiezen.
2014	Strategische raadsagenda 2014 - 2018	De eerste pijler van de agenda is de implementatie van actief burgerschap. De raad vraagt hierbij het college te komen met een uitwerking van burgerschapsstijlen in een notitie en een plan voor gedragsverandering van de gemeentelijke organisatie.
2018	Harderwijk zijn wij samen - vrijwilligers en mantelzorgers	Beleid en ambities op het gebied van vrijwilligers en mantelzorg met een duidelijke verbinding met burgerschap
2018	Harderwijk zijn wij samen - een terug- en vooruitblik rondom burgerschap	Burgerschap gaat over de rol van inwoners, de dialoog tussen inwoners en de gemeente en de rol van gemeente. Het programma wordt in 2018 meer gericht op samenhang aan te brengen tussen de verschillende activiteiten die plaatsvinden in het programma.
2018	Strategische raadsagenda 2018 - 2022	De gemeenteraad zet op de agenda een onderzoek naar de inclusieve samenleving en om welke speerpunten het gaat. Burgerschap linkt aan 1 van de speerpunten.
2021	Overbruggingsnotitie Harderwijk zijn wij samen 2021 t/m 2023 Op volle kracht	Verlenging van het beleid 2018 - 2021 over informele zorg, vrijwilligerswerk en eenzaamheid. Aanpalend beleid bij programma burgerschap.
2022	Samen verder - Harderwijk zijn wij samen: Evaluatie en vooruitblik Burgerschap 2022 - 2026	Evaluatie van programma tussen 2018 - 2021. Activiteitenplanning voor 2022. Vooruitblik op het programma 2023-2026. Bevat aangescherpte definitie voor het programma met focus op meedoen, meedenken, meeleven.

2.2 Burgerschap is niet nieuw

Burgerschap is van alle tijden. Toch is er sinds 2010 veel gebeurd in Harderwijk rondom dit thema. Tussen 2010 en 2018 werden op verschillende manieren gesprekken gevoerd in de stad, bijvoorbeeld stadsgesprekken. In 2018 kwam daar het Online Stadsgesprek bij, een manier waarop inwoners elkaar digitaal vinden en in gesprek gaan over bepaalde thema's. Ook werd het kindercollege gestart. Kinderen maken hun leeftijdsgenootjes enthousiast over wat er gebeurt in de eigen gemeente en sporen hen aan het goede voorbeeld te geven. Harderwijkers en Hierdenaren zochten elkaar op in tijden van pandemie en lock-down. Dit werd in beeld gebracht door een fotoreportage: "Het gezicht van Corona".

Inmiddels zien we in Harderwijk, maar ook landelijk, een beweging waar meer nadruk wordt gelegd op het meedoen van inwoners en dialoog tussen inwoner en gemeente. Denk bijvoorbeeld aan de Omgevingsvisie. Gemeente en inwoners weten elkaar regelmatig al te vinden. Voorbeelden zijn de buurtbarbecues en de meldingen die via SnelHerstel worden gedaan door inwoners en die snel worden opgepakt door de gemeente. SnelHerstel is een goed voorbeeld van gedeeld eigenaarschap doordat inwoners uit betrokkenheid bij hun eigen leefomgeving een melding maken bij de gemeente, die dit dan oppakt.

2.3 Bedoeling van dit document

Tegelijk is er voor 2022-2026 nog terrein te winnen. Dit document is voornamelijk bedoeld als evaluatie/terugblik op de periode 2018 - 2021. In het tweede gedeelte stellen wij een vooruitblik vast: welke richting gaan we op met het programma Burgerschap. Deze vooruitblik bevat ook een aanscherping van de definitie van burgerschap. Ook is opgenomen welke

acties voor 2022 in de planning staan. Een uitvoeringsagenda voor 2023 - 2026 is nadrukkelijk nog niet opgenomen in deze vooruitblik. We nodigen het nieuwe college en de nieuwe gemeenteraad uit om de invulling van een nieuw uitvoeringsprogramma vast te stellen. In het uitvoeringsprogramma stellen we ook nieuwe doelstellingen voor het programma op.

3. Evaluatie

Deze paragraaf beschrijft de doelstelling en de activiteiten tussen 2018 en 2021 en wat deze activiteiten hebben opgeleverd. Vervolgens worden de activiteiten geëvalueerd en geanalyseerd (3.2). Als laatste wordt aangegeven hoe programma Burgerschap andere bewegingen binnen de gemeente versterkt (3.3).

3.1 Activiteiten 2018 tot en met 2021

In de 'terug- en vooruitblik rondom burgerschap' zijn in een plan van aanpak voorzetten gedaan voor activiteiten om burgerschap te versterken. Deze voorzetten zijn expliciet benoemd in de tabel 'Activiteiten 2018 - 2021'. Naast deze tabel lichten we eerdere initiatieven en activiteiten uitgebreider toe.

Maand van Burgerschap

Sinds 2013 is oktober in Harderwijk de Maand van Burgerschap. In het verleden zijn in deze maand onder andere stadsgesprekken (o.a. in 2013 en 2017 & 2018) gehouden. In 2019 werden samen met de Gelderse Academie lezingen over burgerschap georganiseerd met als doel om de inhoudelijke basis te leggen. Sinds 2020 is daarna een koers ingezet waarbij de Maand van Burgerschap over onderwerpen gaat waar inwoners praktisch mee aan de slag kunnen. Door COVID-19 moest er gezocht worden naar voornamelijk digitale manieren. De mogelijkheid om elke inwoners de ruimte te geven om zijn of haar verhaal te delen werd mogelijk door het project: "Het gezicht van Corona". Door COVID-19 konden sommige activiteiten helemaal niet doorgaan, bijvoorbeeld het scholierendeбат. In 2021 werd besloten om van september tot en met november samen met

interne of externe partners activiteiten te organiseren onder de titel 'Samen Verder'.



"Als fotograaf ben ik nieuwsgierig naar de verhalen van Harderwijkers en Hierdenaren en wat hen heeft bezig gehouden tijdens de lockdown. Terwijl ik buiten stond, maakte ik foto's van deelnemers aan het project bij hun voordeur of achter hun raam. Dat leverde prachtige verhalen op, maar legde ook veel verdriet en eenzaamheid bloot. Door dit project kon ik blijven fotograferen. Ik kon mijzelf als fotograaf profileren en verhalen delen. Voor mij heeft deze periode veel saamhorigheid en een gevoel van 'we doen het samen' gebracht."

- Karin Huijzendveld over de campagne Deel je Verhaal: "Het gezicht van Corona"

In gesprek met inwoners - het Online Stadsgeprek



Dit platform kwam in oktober 2018 online. Op basis van bovenstaande figuur kunnen we duidelijk zien dat in de laatste twee jaar het aantal registraties en gebruik sterk is toegenomen.

men. De pieken die te zien zijn in de grafiek zijn te verklaren door het onderwerp dat op het platform werd geplaatst. In december 2019 werd er een onderwerp geopend over het verminderen van restafval. In juni 2020 werden inwoners gevraagd een idee aan te dragen als Stadsidee. In oktober 2020 kwamen twee onderwerpen online: ideeën voor het nieuwe zwembad en Deel je verhaal: "Het gezicht van Corona". Het is in het platform ook mogelijk op onderwerpen te reageren zonder te registreren. Zo leverde Deel je verhaal: "Het gezicht van Corona" in totaal 172 reacties op (inclusief bijdragen van de gemeente). Sommige onderwerpen hebben een groter bereik dan in de grafiek is weergegeven.



Kindercollege

Het kindercollege in Harderwijk bestaat uit een kinderburgemeester en een kindwethouder. In 2019 vormden Isabella en Nino het eerste kindercollege. Tot november 2021 vervulden Daan en Lissy deze rol. Sinds november 2021 zijn Lana en Veerle respectievelijk kinderburgemeester en kindwethouder.

In de afgelopen jaren is het kindercollege er steeds meer in geslaagd om kinderen te enthousiasmeren om 'burgerschap' in praktijk te brengen. Het kindercollege vroeg aandacht voor eenzaamheid, het milieu, het gezin, tolerantie en verdraagzaamheid. Tegelijkertijd geven de kinderen de gemeentelijke organisatie waardevolle input over wat er leeft bij kinderen tussen 8 en 12 jaar in Harderwijk en Hierden.¹

Onderling begrip

In 2020 en 2021 is er vanuit het programma Burgerschap meer aandacht geweest voor onderling begrip. De 'Gekend om wie je bent' campagne (zie afbeelding) richt zich op onbewuste discriminatie. De dingen die we doen en zeggen terwijl we een ander helemaal niet kennen. Door deze campagnes leren inwoners elkaar kennen en ontstaan er nieuwe inzichten over wie de ander is.

Tijdens Captain's tables werd het gesprek over wie je bent en wie je mag zijn in Harderwijk en Hierden in een kleine setting gevoerd. In een schoolklas of een klein zaaltje met kinderen en jongeren van verschillende afkomsten, gezins-samenstellingen en/of geaardheid. Deze gesprekken met inwoners zetten we ook in de komende jaren voort, eventueel over andere onderwerpen. In 2021 namen zowel de burgemeester als de teamchef politie deel. Dit omdat zij zo scherper krijgen wat jongeren bezig houdt.

"Ik dacht altijd: Harderwijk is gewoon een rustig stadje... Maar ze doen veel joh!"

- Kinderburgemeester Daan

"Ik ben heel trots op de fietsspeurtocht voor het hele gezin die ik zelf bedacht had. Die is gratis en komt langs allemaal mooie speeltuinen in Harderwijk."

- Kinderwethouder Lissy

"Er was veel gezelligheid maar ik heb ook veel geleerd doordat ik kon luisteren naar de visie van iemand anders. [over onderwerpen als geloof, afkomst en geaardheid]"

- Luc (deelnemer captains table)

"Ik word regelmatig vies aangekeken in de supermarkt, mensen denken "oh hij heeft een tas, hij zal wel iets meenemen."

- Anoniem (deelnemer captains table)

¹ Om een compleet beeld te krijgen van wat een kindercollege doet, verwijzen wij u naar het instagramaccount: <https://www.instagram.com/kindercollegeharderwijk/>

Verbinden

Een verbinding maken tussen vraag en aanbod, dat is wat de Harderwijkse Uitdaging doet op het niveau van stichtingen, verenigingen en ondernemers. Wat de één nodig heeft en ervaart als een blokkade, is voor de ander simpel op te lossen. Doel is om elkaar te helpen.

“De Harderwijkse Uitdaging is altijd op zoek naar concrete matches, die het bedrijfsleven naadloos laten aansluiten bij een maatschappelijke behoefte. Een mooi voorbeeld hiervan is hoe een Harderwijks uitzendbureau een gezonde lunch organiseerde voor de sportieve deelnemers van de Veluwegames. We zien vele mooie voorbeelden van stichtingen die zich inzetten om hun omgeving socialer, mooier en/of duurzamer te maken. We ondersteunen deze initiatieven graag met een concrete bijdrage in kennis, kunde, menskracht en materialen. Door ons netwerk aan te spreken, ontstaan vaak slimme ideeën en krachtige verbindingen. Op deze manier helpen we de lokale samenleving verder.”

- Esther Rozeboom over de Harderwijkse Uitdaging

**HARDERWIJKSE
UITDAGING**

In juli 2021 startte de sociaal makelaar. De sociaal makelaar verbindt mensen die, bijvoorbeeld, een naturalisatieaanvraag doen maar nog niet wegwijs zijn in de Harderwijkse samenleving. Vaak willen mensen graag in gesprek om te praten over wie ze zijn, wat ze nodig hebben en wat ze kunnen bijdragen. De sociaal makelaar luistert en verbindt deze inwoners aan bestaande initiatieven en regelingen. Een concreet voorbeeld is de vraag van volwassenen of ze kunnen deelnemen aan zwemles. Inmiddels is deze vraag bekend bij de Sytel en Zorgdat en blijkt het mogelijk te zijn om zwemles te krijgen voor een groep volwassenen.

“Als sociaal makelaar geef ik mensen het gevoel dat er naar hen geluisterd wordt. Dat is het belangrijkste. Deze mensen hebben vaak weinig contact met anderen en hebben het gevoel er niet bij te horen. De mensen weten mij via via goed te vinden, maar ook tijdens de naturalisatieaanvragen/ceremonies. De drempel om hulp te zoeken is hoog. Ik luister precies naar wat ze nodig hebben zodat ik ze naar de juiste organisaties kan doorverwijzen.”



- Yordi als sociaal makelaar

Tabel: Activiteiten 2018 - 2021

Welke activiteit	wanneer?	Wat hield het in?
Agenda lokale democratie		
Stadsgesprekken	2018	Gesprekken en vervolgesprekken per thema: sociale cohesie, verkeersveiligheid, relatie gemeente-bewoners, omgaan met regels en jongerenoverlast. Dit leverde inzicht op over wat er speelt in de samenleving en ideeën van bewoners die uitgenodigd werden om het vervolg zelf op te pakken. Dit traject is afgesloten met een afsluitende bijeenkomst. Een verder vervolg is hier nog niet aangegeven.
Kennisactiviteiten zoals lezingen	2019	Twee lezingen in oktober ism de Gelderse Academie. Doel was onder andere om het te hebben over wat burgerschap is. In de jaren daarna zou de focus meer komen te liggen op de praktijk.

Welke activiteit	wanneer?	Wat hield het in?
Wijkbezoek Stadsdennen	2021	Samenwerking met het team omgevingsplan om bewoners te vragen wat zij van hun wijk vinden en wat er beter kan. Honderden bewoners werden bevestigd. Deze input wordt gebruikt voor het omgevingsplan.
Nieuwe manieren van verbinding met de stad		
Scholierendeбат	2018, 2019	Jongeren motiveren na te denken over actuele discussies en te leren een standpunt op een overtuigende manier over te brengen. In 2020 werd het debat geannuleerd en in 2021 verplaatst vanwege COVID-19.
Online Stadsgesprek	2018-heden	Het Online Stadsgesprek heeft zich ontwikkeld tot het interactieve platform van de gemeente. Inwoners en gemeente vinden elkaar over veel verschillende onderwerpen.
Maand van Burgerschap	2018 - 2021	De maand oktober waarin burgerschap en participatie centraal staan. Voornamelijk vormgegeven door gesprekken tussen inwoners en gemeente. Meestal naar aanleiding van een bepaald thema.
Kindercollege	2019 - heden	Door het kindercollege leren kinderen de gemeente beter kennen en worden leeftijdsgenootjes geïnformeerd en geïnspireerd. De gemeente leert ondertussen wat voor kinderen belangrijk is.
Diverse campagnes bijvoorbeeld: "Gekend om wie je bent", warme wintergroet, Deel je verhaal: "Het gezicht van Corona".	2020-2021	Campagnes met als doel onderling begrip, gemeenschappelijk eigenaarschap en omzien naar een ander te bevorderen.
Captain's table	2021	Gesprekken met een wisselende doelgroep. Een mooie manier om te horen en te ervaren wat er in de Harderwijk en Hierden speelt rond een bepaald thema.
Faciliteren van inwonersinitiatieven		
Harderwijkse Uitdaging	2018- heden	Platform waar ondernemers samen komen met maatschappelijke organisaties, waar samenwerking en gezamenlijke oplossingen vinden centraal staan. Bijvoorbeeld Beursvloer Harderwijk - waar verschillende partijen uit Harderwijk en Hierden elkaar vinden. Dit levert interessante maatschappelijke samenwerkingen op.



Welke activiteit	wanneer?	Wat hield het in?
(benutten van) Inwonerexpertise en talenten		
TEDx Harderwijk	2018, 2020, 2021	Evenement waarbij sprekers motiverende en inspirerende verhalen vertellen of een idee pitchten dat meerdere mensen moeten horen. TED is een wereldwijde organisatie. TEDx Harderwijk is een lokaal evenement. In 2020 werd een speciale jongereneditie gehouden. In 2021 was de editie digitaal.
Jeugdlintje Harderwijk	2018 - heden	Het Harderwijks Jeugdlintje is een onderscheiding voor jongeren van 6 tot en met 23 jaar die vrijwillig helpen aan een mooier en beter Harderwijk. Het geeft erkenning aan jongeren die zich inzetten voor hun eigen omgeving.
Piet Dijkstra Prijs	2019 - heden	De Piet Dijkstra Prijs wordt jaarlijks toegekend aan een inwoner van de gemeente Harderwijk, die zich vrijwillig en op een buitengewone manier inzet voor het welzijn van mede-inwoners.
Verhaal van inwoners: ervaringen met de gemeente		
Sociaal makelaar	2021	Voor het project 'Welkom Nieuwe Nederlanders' is een sociaal makelaar aangesteld die inventariseert bij inwoners die naturalisatie aanvragen of ze hulp nodig hebben om actief te worden of een netwerk op te bouwen in de gemeente. Vanuit programma's Burgerschap en laaggeletterdheid wordt dit ondersteund.
Regelrekteam		
Rek in de regels	2018	Training om in de geest van regels/de omgevingswet te kunnen werken. Het gaat om de houding/mindset van ambtenaren.



De conclusie uit bovenstaande paragrafen en tabel is dat een mooie start is gemaakt met veel activiteiten en dat er is geïnvesteerd in verbinding met inwoners. Het online stadsgesprek is een groeiend platform dat steeds meer inwoners weten te vinden. De onderwerpen op het platform komen van verschillende domeinen binnen de gemeente.

In 2018 hebben ook fysieke stadsgesprekken plaatsgevonden. Deze werden zeer positief ontvangen. Wel is gebleken dat het een uitdaging is om deze beweging te continueren en een werkwijze te vinden om de opbrengsten te borgen en te gebruiken. Dit is een aandachtspunt voor de komende periode.

Op het gebied van samenwerken met inwoners wordt actief gekeken naar ideeën van inwoners. Zo is de campagne 'Deel je verhaal' begonnen bij fotografe Karin Huijzendveld zelf en heeft de gemeente gefungeerd als vliegwiel om de campagne breder uit te zetten door het deel te laten worden van de Maand van Burgerschap.

Ook de expositie 'maskers' kwam tot stand. Met deze expositie beoogden we om inwoners te laten delen wat er in hen omgaat. Wat is het verhaal achter het masker? Welke emoties zijn we doorheen gegaan sinds we te maken hebben met COVID-19? En welke dingen zijn belangrijk voor jou als inwoner? Dit initiatief kwam tot stand doordat kunstenaar Nathalie Roelofs burgemeester van Schaik in een winkel hierover sprak en omdat zij via haar zelfgemaakte maskers haar verhaal en emoties kon delen. Zo werd een mooie samenwerking tot stand gebracht. Zo simpel kan en moet het soms gewoon zijn om iets te organiseren. Een ander mooi voorbeeld van burgerschap is het platform Welkom vluchtelingen Harderwijk dat op eigen kracht door kerken en buurtbewoners is opgezet.

In 2020 en 2021 is gekozen voor enkele visuele campagnes, mede vanwege de COVID-19 maatregelen. Bewust stonden in al deze campagnes Harderwijkers en Hierdenaren zelf centraal.

Hoewel COVID-19 voor veel initiatieven uitstel betekende (TEDx ging niet door in 2020, en werd digitaal gehouden in 2021 en ook de Beursvloer moest uitgesteld worden) bleek het kindercollege een uitzondering op de regel. Dit resulteerde in een enorme groei in activiteiten, filmpjes en aandacht voor het kindercollege. Het kindercollege denkt en doet mee.

Het regelrekteam is geïnitieerd en gefinancierd vanuit het programma Burgerschap. Het regelrekteam is een groep ambtenaren die het bewustzijn aanjaagt om de bedoeling achter de regels centraal te stellen in plaats van de regels zelf. Na 2019 is er vanuit het programma Burgerschap weinig aandacht voor het regelrekteam geweest. In de ambtelijke organisatie is dit namelijk door de Harderwijk Academie (HA) overgenomen. Ondanks dat dit nu primair bij de HA is belegd blijft het een aandachtspunt voor het programma Burgerschap om de mens/bewoner centraal te stellen in regelgeving. Dit komt ook naar voren in het mensgericht werken.

De agenda Lokale Democratie is na 2019 meegenomen in andere elementen van het programma. Voor dit initiatief is ook alleen in 2019 budget aangevraagd. Vanuit het programma Burgerschap is in 2020/2021 meer verbinding gezocht met wijkmanagers en het projectteam omgevingswet. Beide initiatieven zijn gericht op de samenwerking met inwoners.



3.2 Analyse

Terugkijkend op al deze activiteiten zijn er twee kerncomponenten die typerend zijn voor het programma Burgerschap: verbinding maken en ruimte geven. Deze paragraaf werkt beide componenten verder uit.

3.2.1 Verbinding maken

Bij verbinding maken denken we vooral aan de volgende aspecten

- Verbinding maken tussen inwoners onderling door het delen van inspirerende verhalen, best practices en het faciliteren van ontmoeting: fysiek of digitaal.
- Verbinding maken tussen gemeente en inwoner door gesprekken te faciliteren of te ondersteunen in follow up. Wanneer inwoners ideeën hebben worden deze eerst met wijkmanagers besproken. Vanuit het

programma Burgerschap wordt geïnvesteerd in meer samenwerking met het wijkmanagement en worden zowel het contact als het proces daarna ondersteund.

- De verbindingen tussen domeinen binnen de gemeente versterken door samenwerkingen te zoeken met meerdere domeinen en teams. Maar ook door podia en tools ter beschikking te stellen. Denk bijvoorbeeld aan het Online Stadsgesprek maar ook de themakeuze van de Maand van Burgerschap en wijkbezoeken.
- Investeren en vorm geven aan de netwerksamenleving. In een samenleving waar meer de nadruk ligt op samenwerking tussen verschillende partijen, is de gemeentelijke organisatie ook een partner. Bijvoorbeeld een samenwerking met geloofsgemeenschappen en scholen maar ook netwerken zoals Krachtig Kleurrijk Harderwijk en Heerlijk Harderwijk.

3.2.2. Ruimte geven

Onder ruimte geven verstaan we een werkwijze en houding waarbij:

- Er wordt uitgegaan van de talenten van inwoners. De ideeën van inwoners staan centraal.
- We investeren in het verbeteren van de rol van gemeenten als samenwerkingspartner. Met andere woorden, gemeenten en inwoners werken samen aan gezamenlijke ambities. De inwoner krijgt hierdoor ruimte voor creativiteit en initiatief.
- Ideeën van inwoners slagvaardig worden opgepakt - hands on - dit werkt drempelverlagend voor inwoners om ideeën aan te dragen.

Bovengenoemde componenten zijn typerend voor het programma Burgerschap omdat wat inwoners doen en denken centraal staat. Dit doen we vanuit de overtuiging dat door een besef van gedeeld eigenaarschap en een positieve, constructieve houding naar elkaar, we samen verder komen.

3.3 Versterken van andere bewegingen en terreinen

In 2014 werd burgerschap, met het beleid Harderwijk zijn wij samen - visie op burgerschap, breder uitgedragen in de ambtelijke organisatie. Op dit moment komt burgerschap in allerlei bewegingen in de ambtelijke organisatie voor. We denken hierbij aan het geluksgericht werken (we gaan immers uit van wat we samen wel kunnen doen) en de inclusie agenda en omgevingsvisie.

De insteek van het programma Burgerschap is om aan te sluiten bij andere terreinen en bewegingen. Soms vanuit een faciliterende rol, dan weer leidend of juist volgend. Deze paragraaf beschrijft hoe het programma Burgerschap en andere beleidsterreinen in de gemeente elkaar versterken.

Harderwijk zijn wij samen

Het programma Harderwijk zijn wij samen is inmiddels een breder programma geworden dat zich richt op veel maatschappelijke terreinen in Harderwijk en Hierden. Inhoudelijk zijn het programma Burgerschap en de andere terreinen onder Harderwijk zijn wij samen nauw verbonden. Binnen het programma Harderwijk zijn wij samen, ligt bij Burgerschap duidelijke nadruk op interactie met inwoners en het stimuleren en waarderen van pro-activiteit van inwoners. Zoals al in de inleiding beschreven is: Burgerschap zit aan de 'voorkant van de voorkant' van Harderwijk zijn wij samen. Natuurlijk is er verbinding en samenwerking. Dit uit zich bijvoorbeeld in het geplande gezamenlijke project 'Ik ben een Harderwieker' waar aandacht is voor de diversiteit van inwoners maar waar ondernemerschap en pro-activiteit ook als kenmerk van een 'Harderwieker' geldt.

Lokale inclusie agenda

In de startnotitie Inclusie is dit begrip als volgt gedefinieerd: 'In Harderwijk moet iedereen onvoorwaardelijk en onbeperkt mee kunnen doen. Het beleid richt zich op iedereen die daarmee (al dan niet tijdelijk) moeite ondervindt, of dat nu komt door beperkingen, ras/ etniciteit, geslacht, seksuele voorkeur, leeftijd of religie.



Het programma Burgerschap ondersteunt deze beweging richting een meer inclusief Harderwijk. Het sluit hiermee aan op de lokale inclusie agenda welke vier speerpunten kent². Het programma neemt een leidende rol als het gaat om het versterken van het speerpunt 'hoe verhouden inwoners zich tot elkaar'. Dit doen we door activiteiten te organiseren. Voorbeelden hiervan zijn de campagne "Gekend om wie je bent" en de gesprekken tijdens de Captain's tables. Tijdens deze activiteiten bespreken deelnemers het thema discriminatie, en 'hoe verhouden inwoners zich tot elkaar'. Wat we van deze activiteiten leren, wordt meegenomen in de lokale inclusie agenda.

Veiligheid

Sinds 2020 wordt er ook meer samengewerkt met politie en brandweer om inwoners te informeren over veiligheid in hun eigen buurt en wat ze daar zelf aan kunnen bijdragen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan whatsapp buurtpreventie groepen en Burgernet, maar ook aan informatie geven over AED's en de pilot 'risicobewust Harderwijk' die zelfredzaamheid bij brand stimuleert. Ook in Stadsgesprekken is veiligheid vaak een onderwerp. Signalen van inwoners tijdens deze gesprekken worden gedeeld met politie en brandweer. In 2021 was daarom de gemeente ook aanwezig op de druk bezochte Veiligheidsdag.

Onderwijs

In de komende jaren versterken we samenwerking met het team onderwijs. Burgerschap is niet alleen een vak binnen het middelbaar beroepsonderwijs. Het is ook een missie om jeugd/jongeren vroeg te enthousiasmeren voor dit thema zodat zij zich inzetten voor hun eigen leefomgeving. Concreet kan dit door de Maatschappelijke Diensttijd of, in samenwerking met scholen, lessen en/of activiteiten rondom het thema burgerschap.

² Inwoners die tussen wal en schip vallen; hoe dragen inwoners bij aan het meedoen van iedereen; inclusieve interactie met inwoners; gemeente: hoe geeft de gemeente vorm aan de voorbeeldfunctie

Inburgering en integratie

Burgerschap, inburgering en integratie versterken elkaar. Een goed voorbeeld dat dit illustreert is de sociaal makelaar. De makelaar helpt nieuwe Nederlanders (inwoners die een paspoortaanvraag doen) naar vrijwilligerswerk- of betaald werk of sociale netwerken en voorzieningen. Door de sociaal makelaar krijgen we, als gemeente, een beter beeld van wat er leeft binnen deze groep.

Ruimtelijke ordening

Binnen ruimtelijke ordening worden inwoners gevraagd te reageren op ontwikkelingen in hun leefomgeving. Ook vragen we om het aandragen van ideeën. Dat is precies waar burgerschap om gaat. Zo is er een mooie samenwerking, bijvoorbeeld met wijkbezoeken over het omgevingsplan. Een ander voorbeeld is het stadsidee. Waarbij we bewoners via het Online Stadsgesprek uitnodigen ideeën aan te dragen voor hun leefomgeving¹.

Interactief werken

Binnen de gemeente Harderwijk is gekozen voor de term Interactief werken, conform de nota Interactief werken. Dit gaat over de samenwerking met inwoners op bepaalde niveaus van uitvoering van de gemeente. De ambitie is als gemeentelijke organisatie om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de leefwereld van inwoners en daar de mate van interactie op aan te passen. Er is expliciet niet gekozen voor de term participatie in verband met de verwarring met de participatiewet. Deze wet heeft als doelstelling het meedoen van inwoners op de arbeidsmarkt. Het programma Burgerschap richt zich op ondersteunen en faciliteren van interactief werken, bijvoorbeeld door het (mede) organiseren van trainingen voor ambtenaren.

4. Vooruitblik: programma Burgerschap 2022-2026

Deze paragraaf geeft een vooruitblik op de richting voor het programma in 2022-2026. Voordat we verdergaan over de uitvoering is het goed om hier onze definitie van burgerschap te vermelden. Inhoudelijk is de definitie niet veel veranderd ten opzichte de definitie, geformuleerd in 2010. In dit document scherpen we deze definitie iets verder aan. Deze definitie vormt de rode draad voor de activiteiten in 2022 - 2026:

Burgerschap is het besef dat straat, buurt en wijk ook van inwoners is. Inwoners en gemeente nemen, op basis van gelijkwaardigheid, gemeenschappelijk eigenaarschap van Harderwijk en Hierden. Dit wordt zichtbaar door een pro-actieve houding van meedoen, meedenken en meeleven.

Het programma Burgerschap omvat alle acties die we ondernemen om ruimte te geven aan inwoners en de verbinding tussen inwoners te zoeken omdat we samen Harderwijk zijn.

Bij de uitvoering van het programma komen de woorden meedoen, meedenken en meeleven terug. Dit betekent dat we activiteiten in deze drie categorieën uitwerken. Als we het hebben over meedoen, meedenken, meeleven en de link met burgerschap dan kunnen inwoners denken aan het volgende:

- Meedoen: je inzetten voor anderen in de stad op basis van je talenten, samen oplossingen bedenken waar anderen ook wat aan hebben, samen verantwoordelijk voor je eigen buurt, denk hierbij bijvoorbeeld aan veiligheid en afval opruimen.
- Meedenken: in gesprek gaan met de gemeente over ont-

wikkelingen in onze stad, nieuwe ideeën aandragen, reageren, denk hierbij bijvoorbeeld aan het Stadsidee.

- Meeleven: Aandacht hebben voor elkaar. Dit gebeurt overal en hoeft niet zichtbaar te zijn op grotere schaal. Denk hierbij bijvoorbeeld aan maatjes, maar ook kleine gebaren voor buurman/buurvrouw, opa of oma etc.



Deze drie woorden zijn echter ook van toepassing voor de gemeentelijke organisatie, denk bijvoorbeeld aan:

- Meedoen: met initiatieven van inwoners aan de slag gaan of ruimte geven aan initiatieven wanneer daar voldoende draagvlak voor is.
- Meedenken: gesprekspartner zijn, goed luisteren naar inwoners. Denken in mogelijkheden (ja, mits in plaats van nee, want)
- Meeleven: Inwoners in het zonnetje zetten die zich inzetten voor andere inwoners. Verbinding zoeken met inwoners.

¹ Voor een visuele indruk, kijk op www.samenkleurenwedestad.nl

4.1 Manieren van het programma Burgerschap

Het programma Burgerschap gebruikt de volgende 5 manieren om meedoen, meedenken en meeleven te stimuleren in Harderwijk en Hierden.

- faciliteren
- inspiratie
- communicatie
- educatie
- samenhang aanbrengen en follow up waarborgen

Faciliteren

Het programma Burgerschap verlaagt drempels zodat inwoners mee kunnen doen. Door mee te denken, te verbinden en faciliteren is de gemeente een vliegwiel voor grote en kleine initiatieven die uiteindelijk een brede impact kunnen hebben. Vanuit het programma wijzen we indien mogelijk op financiële mogelijkheden binnen de gemeente. Als dat niet kan maar het initiatief wel passend is kijken we of we vanuit het budget van Burgerschap kunnen ondersteunen. Faciliteren gebeurt ook door inwoners aan elkaar te verbinden (door bijvoorbeeld medestanders van het zelfde idee met elkaar in contact te brengen) of door een training of andere kennisactiviteit.

Inspiratie

Het is waardevol als inwoners naar elkaar omkijken. Vooral in de afgelopen periode met de COVID-19 maatregelen hebben we gezien hoe belangrijk het is dat we met elkaar meeleven en elkaar helpen als het tegenzit. De kracht van de Harderwijkse samenleving is dat veel Harderwijkers en Hierdenaren al burgerschap tonen. Dit willen we vasthouden en stimuleren. Dit doen we door verhalen en initiatieven te delen en mensen in het zonnetje te zetten: een goed voorbeeld doet goed volgen. De verhalen zijn persoonlijk en gaan over hoe iemand zich inzet voor anderen in Harderwijk en Hierden. We vragen hier aandacht voor door het Jeugd-lintje Harderwijk en de Piet Dijkstra Prijs. Het inspireren van inwoners door verhalen, ideeën en projecten breed te communiceren in de gemeente kan onder andere door TEDx en de Harderwijker Courant, maar ook door de eigen (social) mediakanalen. Het kindercollege inspireert hun leeftijdsgenootjes door het goede voorbeeld te geven. Dit kan bijvoorbeeld door filmpjes, oproepen te doen en initiatieven onder de aandacht te brengen.

Communicatie

Communicatie wordt vooral ingezet voor het creëren van bewustzijn en het stimuleren van interactie tussen inwoners en gemeente. Inwoners kunnen bijvoorbeeld reageren via het online stadsgesprek. Communicatie is dus vooral ophalen van ideeën en niet alleen zenden van boodschappen. Campagnes met een duidelijk thema kunnen mensen bewust te maken van wat ze zelf doen of samen kunnen oppakken. In 2021 hebben we bijvoorbeeld ook veiligheid in de buurt meer onder de aandacht gebracht. Een ander voorbeeld is de krant 'Harderwijk zijn wij samen' waar zowel praktische tips als verhalen inwoners kunnen inspireren.

Onderwijs

Onderwijs is investeren in de volgende generatie: op welke manieren stimuleren we deze generatie om actief te zijn in hun leefomgeving? We zien kansen om een houding van meedoen, meedenken en meeleven nog meer voor het voetlicht te brengen. Manieren waarop dit zou kunnen zijn via het scholierendebat, kindercollege en een specifiek thema (bijv duurzaamheid, verdraagzaamheid, verbinding) in Maand van Burgerschap te kiezen. Als laatste proberen we, waar passend, landelijke initiatieven rondom burgerschap een plek te geven in onze gemeente.

Samenhang aanbrengen en follow up waarborgen

De activiteiten van burgerschap moeten bijdragen aan het gezamenlijke doel. Samenhang aanbrengen gaat op twee niveaus. Het programma Burgerschap draagt bij aan de bredere doelstellingen van Harderwijk zijn wij samen. Daarnaast is het ook een apart programma waarbinnen de verschillende activiteiten duidelijk als 'burgerschap' gepositioneerd kunnen worden. Het is belangrijk dat inwoners en ambtenaren deze als zodanig herkennen en weten tot welk doel het leidt: de rode draad van meedoen, meedenken en meeleven.

Om follow-up van activiteiten te waarborgen zijn verwachtingsmanagement en terugkoppeling belangrijk. Inwoners moeten weten wat er gebeurt met ideeën die ze aandragen. Voor een goede follow up en/of terugkoppeling willen we aandacht blijven vragen bij zowel de activiteiten die vallen onder het programma als andere activiteiten van de gemeente. Dit draagt bij aan een duurzamere samenwerking en verbondenheid tussen bewoners onderling en de gemeente.

4.2 Wat gaan we hiervoor doen in 2022?

Voor 2022 staan onder andere de volgende activiteiten in de planning. Deze activiteiten zeggen tegelijkertijd iets over de rol die we pakken en de richting die we kiezen voor het programma vanaf 2023. Het jaar 2022 gebruiken we om dit te toetsen en waar nodig aan te passen. Een belangrijke taak voor 2022 is het ontwikkelen en vaststellen van een uitvoeringsagenda. Dit doen we door de verdere invulling van de uitvoeringsagenda vanaf 2023 te bepalen met de gemeenteraad, de Sociale Adviesraad Harderwijk en andere inwoners.

Meedoen

- Manieren van gesprek met en in de stad faciliteren/versterken zoals een captains table
- Meewerken aan uitvoering van (nieuwe) ideeën van bewoners
- Samen met inwoners de Maand van Burgerschap organiseren
- Inwoners stimuleren tot het aandragen van ideeën (in overleg met o.a. wijkmanagement)
- Het werk van de sociaal makelaar
- Ondersteunen Harderwijkse Uitdaging
- Ondersteuning bij interactief werken: begripsverduidelijking & bewustzijn creëren.
- Harderwijkers inspireren tot innovatie, bijvoorbeeld door TEDx

Meedenken

- Over verder invulling uitvoeringsagenda 2023-2026 Burgerschap verder doorpraten met gemeenteraad en Sociale Adviesraad Harderwijk
- Scholierendebat en verdere samenwerking met scholen
- Kindercollege
- Kennisactiviteiten zoals lezingen over historie en burgerschap. Dit in combinatie met het herdenken van de jaren 1572 en 1672
- Online Stadsgesprek voortzetten
- Opstarten tweejaarlijks overleg tussen geloofsgemeenschappen en gemeente
- Ideeën en initiatieven over veiligheid in de eigen wijk delen
- De Omgevingsvisie

Meeleven

- Coronakroniek - samen met inwoners terugkijken op twee jaar leven tijdens een COVID-19 pandemie in Harderwijk en Hierden
- Piet Dijkstra Prijs
- Jeugdlintje Harderwijk
- Samenwerken met Harderwijker Courant om verhalen te delen
- Meewerken aan Harderwijk zijn wij samen - krant

5. Monitoring en evaluatie

Tweejaarlijks wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de impact van het programma Burgerschap in een vrije vorm. In 2022 wordt een uitvoeringsagenda voor 2023-2026 ontwikkeld. Hierin worden ook doelstellingen opgenomen. Naar aanleiding daarvan wordt vanaf 2023 de monitoring en evaluatie opgestart. Hiervoor gebruiken we primair de methode tellen & vertellen. Dit is een bekende methodiek in het sociaal domein.

Tellen

Tellen gaat om het tellen van aantal activiteiten, deelnemers enzovoort. Er kan er op verschillende momenten worden 'geteld'. Bijvoorbeeld het:

- aantal registraties online stadsgesprek;
- bereik van social media posts;
- aantal activiteiten georganiseerd onder de vlag van burgerschap waarbij gemeente met bewoners in gesprek gaat.

Vertellen

Bij vertellen laat je de deelnemers vertellen wat de activiteit voor hen heeft betekend. Het gaat om de verhalen achter de cijfers, zogenaamde ervaringsverhalen. Vertellen geeft inzicht en levert waardevolle feedback op.

Vragen die hierbij gesteld kunnen worden zijn de volgende:

- in hoeverre voldeed de activiteit aan uw verwachting?
- in hoeverre heeft deze samenwerking u nieuwe contacten gebracht?
- in hoeverre bent u geïnspireerd om met het opgedane actief aan de slag te gaan?
- heeft de deelname aan deze activiteit u nieuwe inzichten opgeleverd?

6. Financiën

Deze paragraaf geeft informatie over het budget van Burgerschap in 2020 en 2021. Daarnaast wordt in deze paragraaf een financiële indicatie gegeven voor 2023-2026.



In 2020 werd er (naast formatiekosten) ruim 87.000 euro gespendeerd aan projectkosten. In 2021 is er tot midden november circa 60.000 euro gespendeerd. De verwachting is dat dit nog oploopt tot ongeveer 80.000 euro plus 7.100 euro voor het gezamenlijke

project Welkom Nieuwe Nederlanders (de sociaal makelaar). Zowel in 2020 als 2021 is er vanwege COVID-19 iets minder uitgegeven dan begroot. Omdat in deze twee jaar de positie van regisseur/adviseur weer bezet is zijn deze twee jaren (ondanks COVID-19) representatief voor de komende periode. In 2020 werd aan het kindercollege ruim 6.000 euro besteed. Voor 2021 is de verwachting dat dit op ongeveer 14.000 uitkomt.

Voor de nieuwe raadsperiode is het voorstel een uitvoeringsprogramma op te stellen. Hiervoor geven we nu alvast een financiële indicatie. Deze projectbegroting zou er als volgt uit kunnen zien:

Begroting burgerschap	2023	2024	2025	2026
Online Stadsgesprek	€15.000	€15.000	€15.000	€15.000
Harderwijkse Uitdaging	€15.000	€15.000	€15.000	€15.000
Jeugdlintje Harderwijk/Piet Dijkstra Prijs (al structureel)	€4.000	€4.000	€4.000	€4.000
Nieuwe Inwoners bijeenkomst (al structureel)	€5.000	€5.000	€5.000	€5.000
Samenwerking onderwijs/jongeren	€10.000	€10.000	€10.000	€10.000
Activiteiten/campagnes algemeen	€32.000	€32.000	€32.000	€32.000
Faciliteren inwonersinitiatieven/pilots	€27.000	€27.000	€27.000	€27.000
Kindercollege (€10.000 al structureel)	€15.000	€15.000	€15.000	€15.000
Totaal	€123.000	€123.000	€123.000	€123.000

Hiernaast worden komen dan nog de vaste kosten voor personeel, huisvesting e.d.:

Organisatiekosten	€64.000	€64.000	€64.000	€64.000
Totaal	€187.000	€187.000	€187.000	€187.000

Een aantal van de genoemde posten vallen al binnen structurele budgetten (aangegeven met 'al structureel'). Voor de activiteiten voor 2023-2026 wordt bij de aanmelding in 2022 voor de Kadernota/begroting een heldere uiteenzetting van nieuwe en bestaande budgetten gepresenteerd.

7. Weblinks

Onderstaande weblinks geven een visuele indruk van activiteiten.

Kindercollege

<https://www.instagram.com/kindercollegeharderwijk/>

TEDx Harderwijk

<https://tedxharderwijk.nl/>

Hardewijkse Uitdaging

<https://www.harderwijkseuitdaging.nl/>

Deel je verhaal: "Het gezicht van Corona"

<https://onlinestadsgesprek.harderwijk.nl/nl-NL/projects/maand-van-burgerschap-deel-je-verhaal>

Een compilatie van de foto's

<https://youtu.be/I3GurU2joEc>

"Gekend om wie je bent"

Een uitleg van de campagne vind je hier

<https://www.youtube.com/watch?v=TYVto1a3Dpc>

De afbeeldingen en verhalen vind je hier:

<https://archief01.archiefweb.eu/archives/archiefweb/20210525100632/https://www.harderwijk.nl/over-de-gemeente/toerisme-en-cultuur/harderwijk-zijn-wij-samen/gekend-om-wie-je-bent>



gemeente harderwijk

